

Amstelplein, Uithoorn

rapport 3393

Amstelplein te Uithoorn

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

J.M. Blom

Colofon

ADC Rapport 3393

Amstelplein te Uithoorn

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

Auteur: J.M. Blom

In opdracht van: gemeente Uithoorn

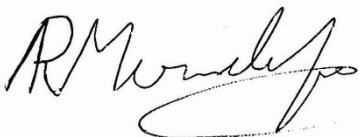
© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 11 juni 2013

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

R.M. van der Zee

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten

Postbus 1513

3800 BM Amersfoort

Tel 033-299 81 81

Fax 033-299 81 80

Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	8
2.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	9
2.3 Conclusies	9
3 Aanbeveling	10
Literatuur	10
Lijst van afbeeldingen en tabellen	10
Bijlage 1 Boorgegevens	14

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Uithoorn heeft ADC ArcheoProjecten in mei 2013 ten behoeve van herontwikkeling een Inventariserend Veldonderzoek uitgevoerd op de locatie Amstelplein te Uithoorn.

Begin 2013 is een bureauonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarde van deze locatie. Op basis hiervan werden met name archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd verwacht. Eventuele resten zullen bestaan uit funderingsresten van bebouwing en ophogingslagen met allerlei vondstmateriaal, gerelateerd aan de historische kern van Uithoorn. Voorts moet rekening worden gehouden met funderingsresten van een molen. Op grond van de landschappelijk ligging van het plangebied kunnen tevens oudere resten (vanaf de Bronstijd) aanwezig zijn. Als gevolg van (sub)recente bouw- en sloopactiviteiten moet in delen van het plangebied rekening worden gehouden met verstoring van de bodem. De aard en omvang van de verstoring is niet bekend.

Teneinde deze verwachting te toetsen en aan te vullen werd in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd. De boringen zijn enkel in het noordoostelijke deel gezet, waar bebouwing is gesloopt en nieuwe ontwikkelingen zullen plaatsvinden. De molenplaats werd hier niet verwacht. Elders zijn vooralsnog geen bodemingrepen gepland. Een uitzondering hierop vormt het zuidwestelijke deel, maar hier werden vanwege de aanwezigheid van water tot in de 20^e eeuw geen archeologische waarden verwacht. Tijdens het onderzoek is het Hollandveen Laagpakket (Formatie van Nieuwkoop) aangetroffen. Het bovenliggende pakket, bestaande uit zandig veen, wordt geïnterpreteerd als een postmiddeleeuws ophogingspakket. In het westelijk deel van de onderzochte zone is dit pakket aanmerkelijk dikker dan in het oostelijk deel. Dit hangt vermoedelijk samen met de langere bewoningsgeschiedenis hier. In het zandige veen zijn zowel oudere als recentere bijmengingen aangetroffen. Op basis van de recente bijmengingen zoals sintels, cement en piepschuim, wordt aangenomen dat het zandige veen in ieder geval in de 20^e eeuw (plaatselijk diep) is omgewerkt. De kans op het aantreffen van intacte archeologische waarden wordt in deze zone dan ook klein geacht.

ADC ArcheoProjecten adviseert om de onderzochte zone vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Indien buiten de onderzochte zone alsnog bodemverstorende ingrepen plaats zullen vinden, zal hier een verkennend booronderzoek dienen te worden uitgevoerd conform het advies in het bureauonderzoek.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In het voorliggende rapport wordt een onderzoek beschreven waarvoor de volgende administratieve gegevens gelden:

Opdrachtgever:	Gemeente Uithoorn
Soort onderzoek:	Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek
Aanleiding:	Planvorming voor ontwikkeling
Locatie:	Amstelplein
Plaats:	Uithoorn
Gemeente:	Uithoorn
Provincie:	Noord-Holland
Kaartblad:	31B
Oppervlakte plangebied	ca. 3,0 ha
Coördinaten:	W: 116.740 / 471.760 N: 116.920 / 471.900 O: 116.990 / 471.780 Z: 116.980 / 471.650
Bevoegde overheid:	gemeente Uithoorn
Deskundige namens de bevoegde overheid:	dhr. R. Noorhoff
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	56409
ADC-projectcode:	4150054
Auteur:	J.M. Blom
Projectmedewerkers:	J.M. Blom & J.A.G. van Rooij
Autorisatie:	R.M. van der Zee
Periode van uitvoering:	mei en juni 2013
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identifier.nl/?identifier=urn:nbn:nl:ui:13-2ore-r0

Begin 2013 is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarde van het plangebied.¹ Hierin is de volgende archeologische verwachting opgesteld:

Karakteristiek	Omschrijving
Datering:	Bronstijd tot en met Nieuw tijd
Complexitypen:	Nederzetting, molen
Omvang:	zie afb. 2
Landschappelijke en/of geologische context:	Ontginningsas/dorpskern
Diepteligging:	Vanaf maaiveld
Locatie:	zie afb. 2
Soort vindplaats:	Vindplaats met een archeologische laag
Uiterlijke kenmerken:	Funderingen, putten, aardewerk, leder, metaal en bot.
Conservering:	De conservering van fundamenteën, die naar alle waarschijnlijkheid bestaan uit baksteen, zal matig tot goed zijn. Organische resten zoals, houtskool, botresten, leder, aardewerk etc., zullen door de boven het grondwater heersende zuurstofrijke condities matig tot slecht geconserveerd zijn. Eventuele grondsporen zullen bij de aanleg van de oorspronkelijke bebouwing verstoord zijn.
Wordt het archeologisch relevante niveau bedreigd door de voorgenomen werkzaamheden:	ja

¹ Van Kappel & Huizer 2013.

In het rapport wordt geadviseerd een verkennend booronderzoek uit te voeren, met uitzondering van het op afb. 2 aangegeven gedempte water (Zijdelmeer) en de provinciale weg.“ Op de onbebouwde delen in het plangebied dienen verspreid 12 boringen geplaatst te worden tot gemiddeld 200 cm –mv. Speciale aandacht verdient de locatie van de voormalige molen (voor zover het hier mogelijk is om handboringen te plaatsen). De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA).² Omdat in het grootste deel van het plangebied geen ontwikkelingen zullen plaatsvinden, is het aantal boringen teruggebracht tot vier. In de onderzochte zone werd de voormalige molen niet verwacht.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2).³ Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Uithoorn heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

2 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

2.1.1 Inleiding

Het doel van het inventariserende veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting, zoals deze is geformuleerd in par. 2.4. Het inventariserend veldonderzoek vond plaats door middel van een verkennend booronderzoek. Op 14 mei 2013 werd een Plan van Aanpak opgesteld, waarin de werkwijze van het onderzoek werd vastgelegd. Omdat op deze locatie een type archeologische vindplaatsen wordt verwacht dat zich door middel van een booronderzoek niet goed laat opsporen is het doel van dit onderzoek het verkennen van de bodemopbouw. Daarmee toetsen we voor eventuele archeologische vindplaatsen de volgende delen van de gespecificeerde verwachting:

1. de landschappelijke en/of geologische context van eventuele archeologische vindplaatsen
2. de diepteligging ervan
3. de conservering

Dit leidt voor onderhavig onderzoek tot de volgende hypothesen:

- Ad 1. In het plangebied bevindt zich een tenminste 2 m dik veenpakket
- Ad 2. De top hiervan is afgedekt door een laat-/postmiddeleeuwsophogingspakket
- Ad 3. Dit niveau is niet aangetast door bodemverstoringen.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld:

- Zijn de hierboven genoemde hypothesen juist?
- Moet de specifieke archeologische verwachting worden aangepast? Zo ja, op welke wijze?
- Is het plangebied voldoende onderzocht?
- Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?
- Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?

Verspreid over het plangebied zijn handmatig 4 boringen gezet met een Edelman met diameter 7 cm en een guts met diameter 3 cm. De boringen zijn enkel in het noordoostelijke deel van het plangebied gezet, waar bebouwing is gesloopt en nieuwe ontwikkelingen zullen plaatsvinden. De oppervlakte van deze zone is ca. 6500 m². De boringen konden, vanwege de aanwezigheid van vervuiling en een hiermee verband houdende afdeklaag, niet in het midden van het terrein worden

² Van Kappel & Huizer 2013.

³ SIKB 2010.

gezet. Elders in het plangebied zijn geen bodemingrepen gepland. Een uitzondering hierop vormt het zuidwestelijke deel, maar hier werden geen archeologische waarden verwacht. De boringen zijn gezet tot maximaal 300 cm –mv. Boring 4 is gestuit op een diepte van 170 cm –mv, mogelijk op baksteen. Het opgeboorde materiaal is versneden, verbrokken en geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. De bodemtextuur en archeologische indicatoren werden beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd.⁴ De X- en Y-coördinaten worden bepaald aan de hand van de lokale topografie en ingemeten met behulp van een meetlint. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van AHN-beelden.

2.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

2.2.1 Lithologische beschrijving

De locatie van de boringen is weergegeven in afb. 3. De boorgegevens worden gepresenteerd in bijlage 1.

Het diepst aangetroffen niveau betreft mineraalarm veen, waarin houtresten zijn aangetroffen. De top hiervan ligt op 80 tot 110 cm –mv. Dit niveau is enkel in boringen 1 en 2 aangeboord.

Boven het mineraalarme veen, en in boringen 3 en 4 als diepste niveau, is een heterogeen pakket zandig veen aangetroffen. Hierin zijn puin-, grind-, sintel- en baksteenbijmengingen aangetroffen. Ook zijn zandbrokken, aardewerkfragmenten, piepschuim en beton waargenomen. Het aardewerk dateert, voor zover een datering mogelijk was, uit de Nieuwe tijd.

Ter plaatse van boring 3 is boven het zandige veen een 50 cm dik pakket zand aanwezig.

2.2.2 Interpretatie

Het diepst aangetroffen niveau, het mineraalarme veen, wordt geïnterpreteerd als het Hollandveen Laagpakket (Formatie van Nieuwkoop). Het bovenliggende pakket, het zandige veen, wordt op basis van vondsten geïnterpreteerd als een postmiddeleeuws ophogingspakket. In het westelijk deel van de onderzochte zone is dit pakket aanmerkelijk dikker dan in het oostelijk deel. Dit hangt vermoedelijk samen met de langere bewoningsgeschiedenis als onderdeel van de oude kern van Uithoorn. In het zandige veen zijn zowel oudere als recentere bijmengingen aangetroffen. Op basis van bijmengingen zoals sintels, cement en piepschuim, wordt aangenomen dat het ophogingspakket in ieder geval in de 20^e eeuw tot tenminste 80 cm –mv en plaatselijk tenminste 270 cm –mv is omgewerkt. De kans op het aantreffen van intacte archeologische waarden wordt dan ook klein geacht.

2.3 Conclusies

De in de Inleiding gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

- *Zijn de genoemde hypothesen, zoals vermeld in de specifieke archeologische verwachting, juist?*

De genoemde hypothesen zijn deels juist. In het plangebied is een veenpakket aangetroffen, dat tenminste 120 cm en vermoedelijk dikker is. Hierboven is een ophogingspakket aangetroffen. Bijmengingen als sintels, cement en piepschuim tonen echter aan dat het recent is verstoord.

- *Moet de specifieke archeologische verwachting worden aangepast? Zo ja, op welke wijze?*

Ja, de specifieke archeologische verwachting moet worden aangepast. De kans op het aantreffen van intacte archeologische waarden is klein.

⁴ Bosch 2005; Nederlands Normalisatie-Instituut 1989.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht?*

Ja, de nu onderzochte zone van het plangebied is voldoende onderzocht. Indien buiten de onderzochte zone alsnog bodemverstorende ingrepen plaats zullen vinden, zal hier een verkennend booronderzoek dienen te worden uitgevoerd conform het advies in het bureauonderzoek.

- *Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, behoud in situ, opgraven, begeleiden)?*

Geadviseerd wordt de onderzochte zone vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

3 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om de nu onderzochte zone van het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Indien buiten de onderzochte zone alsnog bodemverstorende ingrepen plaats zullen vinden, zal hier een verkennend booronderzoek dienen te worden uitgevoerd conform het advies in het bureauonderzoek.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

Bosch, J.H.A., 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).

Kappel, K. van & J. Huizer, 2013: *Amstelplein, Uithoorn, Een Bureauonderzoek*. ADC-rapport 3231, Amersfoort.

Normalisatie-Instituut, Nederlands, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.

SIKB, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.

Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1 Locatie van het plangebied

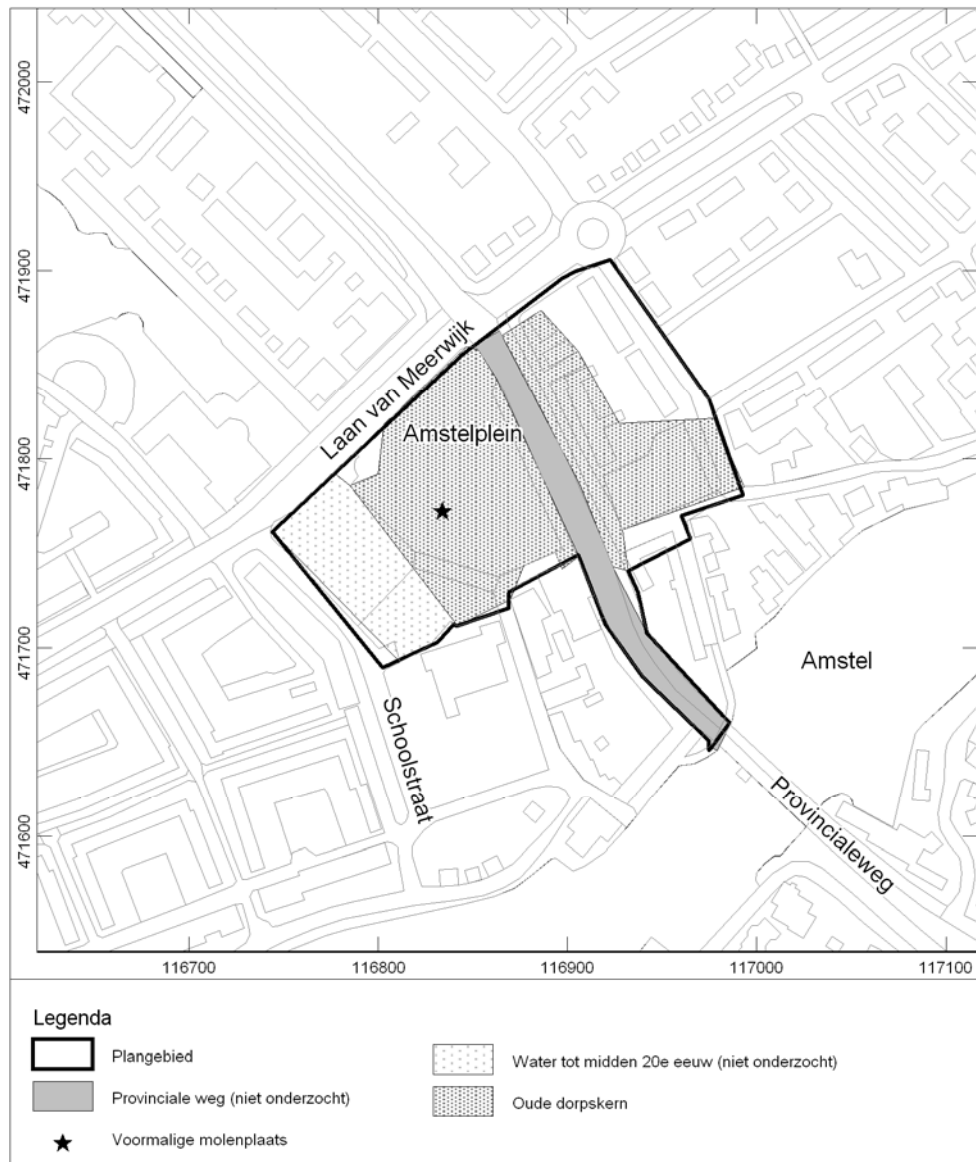
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Boorpuntenkaart

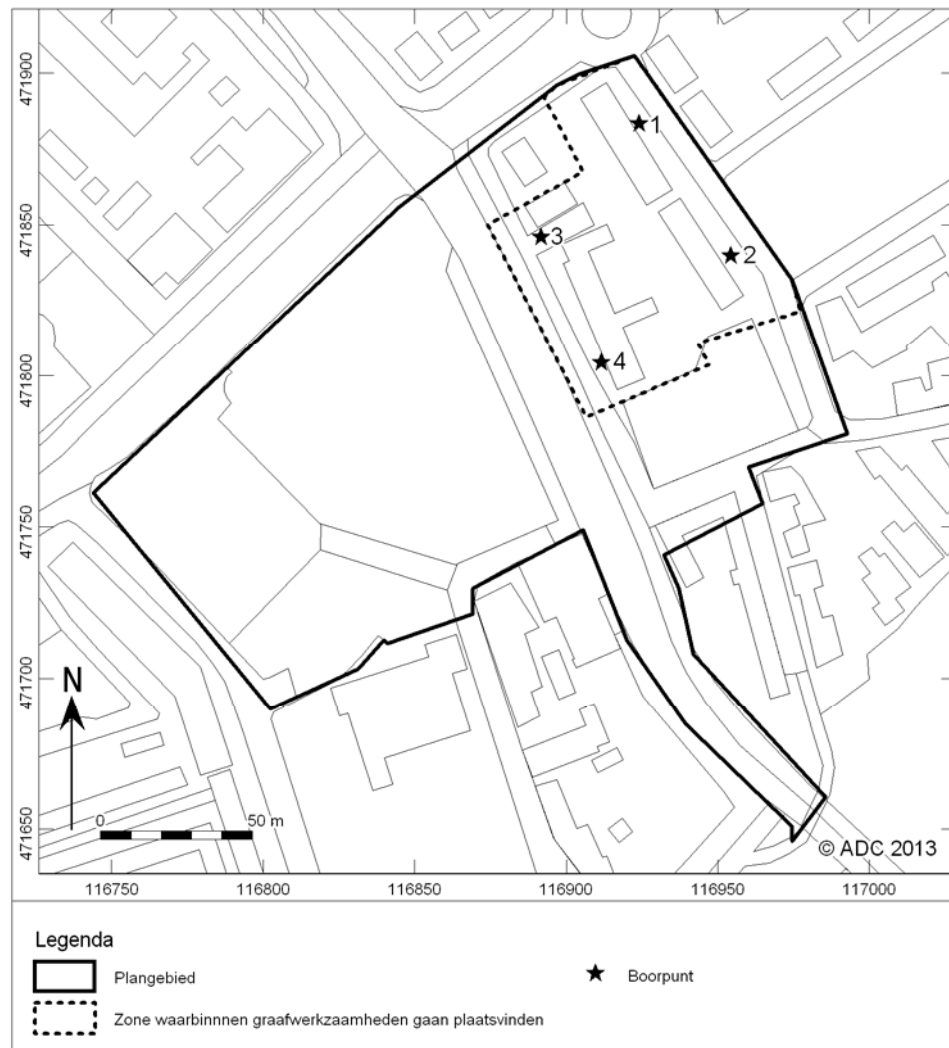
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Boorpuntenkaart

Bijlage 1 Boorgegevens

nummer	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	antropogene bijmengingen	overig
1	0	15	veen	zwak zandig		donker-bruin	kalkloos	spoor puinresten	omgewerkte grond
	15	80	veen	mineraalarm; zwak grindig		donker-bruin	kalkloos	spoor baksteen; spoor baksteen	aardewerk Nieuwe tijd op 50 cm -mv
	80	200	veen	mineraalarm		bruin	kalkloos		bosveen
2	0	80	veen	sterk zandig; zwak grindig		donker-bruin	kalkloos	spoor baksteen; spoor puinresten	zandbrokken; omgewerkte grond
	80	110	veen	mineraalarm		donker-bruin	kalkloos	spoor baksteen; spoor puinresten	
	110	200	veen	mineraalarm		bruin	kalkloos		bosveen
3	0	50	zand	zwak siltig	matig grof	licht-bruin-grijs	kalkloos		opgebrachte grond
	50	300	veen	sterk zandig; zwak grindig		donker-bruin	kalkloos	spoor baksteen; spoor puinresten; spoor sintels	compact, aardewerk op 250 cm -mv, piepschuim op 270 cm -mv; weinig grijze vlekken
4	0	50	veen	sterk zandig		donker-bruin	kalkloos	spoor puinresten	
	50	170	veen	zwak zandig; zwak grindig		donker-bruin	kalkloos	weinig puinresten	zandbrokken, kiezeltes, industrieel wit op 150 cm -mv, cement, gestuit op vermoedelijk baksteen